Anul V. 1 Februarie, 1911. Nr. 3.

REVISTA TEOLOGICĂ

organ pentru știința și vieața bisericească.

Abonamentul: Pe un an 10 cor.; pe o jumăt. de an 5 cor. — Pentru România 12 Lei.
Un număr 50 fil.

CEREM SFINȚIREA VIEȚII CONSTITUȚIONALE BISERICEȘTI.

— Aviz la o tradiție șaguniană. —

Au trecut dejà patru decenii și mai bine, de când biserica noastră s'a recules din starea tristei decadențe, în care au împins-o sângeroasele persecuții politice-religioase ale trecutului. Azi biserica respiră, am puteà zice, liber — și mult-puțin a devenit stăpână peste destinele sale, în cadrele vieții constituționale.

Cu atâta însă biserica nici pe departe nu și-a ajuns scopul.

Vieața constituțională bisericească nu este în sine scop, ci numai un mijloc. Un mijloc, prin care bisericii i-se dă posibilitatea de a angajà la legislativă și justiție, la guvernare și administrație și alți factori decât în trecutul sărăcăcios, pentruca prin mijlocirea acestei vieți militante mai largi să-și poată împlinì mai cu înlesnire chemarea sa proprie spirituală: mântuirea sufletească a credincioșilor.

Acest punct este culmea, către care trebue să graviteze necondiționat și între toate împrejurările întreagă vieața noastră constituțională bisericească.

Experiența zilnică ne învață însă, că fie pentru insuficienta numărului și puterilor celor angajați direct la carul vieții constituționale bisericești, fie pentru lipsa de orientare temeinică și pozitivă bisericească a celor chemați a se înrolà la aceeaș operă, — fie din ambele cauze: concepția bisericească despre vieața constituțională devine din ce în ce mai laxă, iar spiritul pozitiv bisericesc este amenințat a se perde printre complexul formelor constituționale.

Ce vedem anume? Intâi de toate că cele două misiuni distincte ale bisericii: misiunea militantă, care poartă un suflet cultural şi o haină naţională românească, şi misiunea spirituală, tot mai mult se confundă între olaltă, iar misiunea culturală-naţională este ridicată în mintea multor cărturari de ai noştri la loc mai înalt şi mai de frunte decât misiunea spirituală.

Astfel ajungem, în concluzie, să auzim paradându-se, prin convorbiri particulare şi pe la multe adunări mari şi publice, cu un naţionalism românesc, dela a căruia bază a dispărut credinţa religioasă.

La toată întâmplarea, aşa nu e bine, pentrucă pornim pe primejdiosul drum al indiferentismului religionar, care face insuportabil unor anumite suflete mirosul de tămâie şi credinţa strămoşească, pe cari s'a zidit fiinţa adevăratului şi tradiţionalului naţionalism românesc, singur durabil şi mântuitor; şi nu e bine aşa, pentrucă în acest chip, cu credinţa sdruncinată ori chiar fugărită din sufletul cărturarilor noştri, cari au chemarea de a fi razimul bisericii naţionale în cadrele vieţii constituţionale, mai pornim şi pe drumul laicizării instituţiilor bisericeşti.

Şi nu e bine aşà şi pentru motivul, că drumul acesta — al indiferentismului religionar şi al laicizării instituţiilor bisericeşti — nu poate duce la alt sfârşit, decât la devalvarea bisericii ca instituţie divină şi cu aceasta la deruta naţională prin lipsirea neamului nostru de cel mai puternic propagator al idealului cultural-naţional, care e biserica.

Iată abizul, spre care — frică mi-e Doamne! — că gândirile sacrilege vor împinge soartea culturală a neamului prin lovirea în credinţa pozitivă, care e baza bisericii. Iar temerea aceasta, îndreptată către vremuri mai târzii, o exprimăm spunând cu multă durere, că s'au sălăşluit şi în organismul vieţii constituţionale mulţi propagatori ai unui fals şi nedesăvârşit naţionalism românesc, ca cel vizat mai sus.

Dar fiindcă paza bună trece primejdia rea, eu unul ţin cu cale ca chestiunea aceasta să se discute din bună vreme, cât mai adeseori şi în cercuri cât mai largi, nu pentru a jignì persoane, ci pentru a semnalà primejdia şi a clarificà conştiinţele individuale, naţionalizate de spiritul vremurilor noastre, fără a li-se fi făcut parte din destul de credinţa sfinţitoare.

Trebue s'o spunem dela început chiar, că situaţia nu prezintă pentru acum vr'o primejdie. Nu, pentrucă nu avem încă o conştiinţă publică viţiată, nu avem nici măcar a face cu persoane cari să profeseze cu toată intensitatea sufletească idea unui naţionalism apostaziat de către biserică. Nu avem a face, mai departe, nici cu apostoli pronunţaţi ai indiferentismului religionar în vieaţa noastră constituţională-bisericească, ci numai cu nişte «mici păcătoşi» de bună-credinţă, cari au o singură vinovăţie, care nici nu este a lor: că au suflete bune, dar de cari s'a apropiat ispita îndoelii religioase, tocmai pentrucă nu au avut prilejul de a se fi desăvârşit şi în ale credinţei, ca în ale naţionalismului.

Prin urmare deocamdată primejdia este departe, iar pornirile spre laicizarea vieţii constituţionale, întrucât se pot remarcà azi în felul lor timid şi nepronunţat, încă nu sunt acte conştiente şi sistematice şi nu pot constituì nici ele o primejdie serioasă.

Primejdia însă nu va întârzià a se prezentà, dacă nu se vor luà din vreme măsurile de apărare faţă de curentul latent al ignorărei celor sfinte.

Ne întrebăm aşadar: cari sunt preludiile curentului destructiv, căruia vrem să-i prevenim?

Vom încercà a răspunde mai întâi indirect la această întrebare.

Prindem vorba cu aplicaţie la timpul înălţătoarelor lucrări pentru emanciparea ierarhică şi organizarea constituţională a bisericii noastre prin marele arhiereu Andreiu Şaguna. Învăţămintele din epoca şaguniană a bisericii noastre trebue să fie decizătoare pentru noi, deoarece ele provin dela acela, care ni-a desrobit biserica şi i-a dat o vieaţă organizată pe baze naţionale.

Deschidem volumaşul cu acte ale soboarelor dela 1850 şi 1860 ale marelui Andreiu.

Acolo se spune expres, că aceste sinoade «s'au adunat în numele sfintei Treimi» (pag. 5 şi 55).

La deschiderea sinodului din 1850, toţi membri sinodului s'au împărtăşit cu sf. cuminecătură (pag. 6), ceeace erà tocmai consecvent cu un sinod «adunat în numele sfintei Treimi», care, pe lângă aceasta, aveà să facă şi mărturisirea oficială şi publică a credinţei bisericii sale, — ceeace a şi făcut (pag. 29).

5*

Sinodul din 1860 îşi începe şedinţa sa primă dela 24 Oct. cu cântarea «Împărate ceresc...»; tot astfel se începe şi şedinţa a doua, din ziua următoare, a aceluiaş sobor (pag. 56 şi 61).

Însuş sinodul îşi încheie sesiunea cu slujbă de mulţumită, împreună cu sf. Liturgie (pag. 64). Mai departe: Marele Andreiu în înţeleptul său cuvânt de deschidere a «soborului» dela 1860, spune membrilor clericali şi mireni ai sinodului, că sinoadele de odinioară «se începeau cu rugăciuni şi posturi, de a se învrednicì de darul Duhului sfânt» (pag. 75) şi-l citează de mărturie pe învăţatul Tertulian cu cuvintele sale, că «...soboarele provinciale au fost socotite ca un prilej îndemânatic pentru exerciţii religioase» (pag. 76).

Iată dintr'un mic volumaş de acte «oficiale», câte îndemnuri sfinte se pot spicuì pentru a face mai sfinte şi mai tari formele vieţii noastre constituţionale bisericeşti! De sigur, se vor fi petrecut şi alte momente de acest fel, cari n'au fost trecute în actele înguste pentru caracterul şi forma oficialităţii lor, — dar cele dintâi, cuprinse în acte, şi cu cele de al doilea, necuprinse în acte, au constituit *pecetea spirituală* a vieţii noastre constituţionale-bisericeşti, care pecete nu este permis să fie lăsată a se şterge de pe fruntea formelor vieţii noastre bisericeşti. Nu, nici odată, pentrucă lipsa acestei peceţi are efectul — întrezărit în sfioasele «preludii» de laicizare — că se clatină temelia bisericii: credinţa particularilor fii ai bisericii şi cu aceasta credinţa lor în chemarea spirituală a bisericii, şi poate devenì îndoelnică şi rămânerea lor în legăturile bisericii.

Să concretizăm acum amintitele «preludii» ale laicizării, spunându-le mai pe nume şi că ce s'ar recere pentru repararea situaţiei.

E fapt netăgăduit, că adunările noastre bisericeşti cu caracter mai solemn şi mai marcat de publicitate — congresele, sinoadele eparhiale, — şi-au pierdut mult din înfăţişarea lor bisericească. Ele nu se mai convoacă şi întrunesc «în numele sfintei Treimi» ori în vr'un alt nume, care să sintetizeze atâta sfinţenie şi demnitate ca sinoadele şaguniane premergătoare constituţiei bisericeşti. Ele se convoacă în numele idolului numit «spirit constituţional», la care se provoacă mai fiecare discurs de deschiderea atâtor adunări bisericeşti. Cred, nu numai că nu e bine să ne

ferim de a impregnà, ci că chiar trebue să impregnăm adunărilor noastre, prin discursurile de inaugurare şi prin toate celelalte mijloace posibile, caracterul sfânt şi dumnezeesc al bisericii şi al «celor sfinte» ale ei.

Cuvântările de deschidere a congreselor şi sinoadelor eparhiale — aş duce vorba chiar şi până jos la conferenţele preoţeşti şi până la orice întrunire bisericească, dacă numai se face în public şi nu are caracterul restrâns administrativ — toate ar trebuì, ca *pe lângă* referirile la spiritul de vieaţă constituţională şi la trebuinţele vieţii curente bisericeşti-culturale, să fixeze, după felul şagunian, învăţături şi poveţe bisericeşti chemate a face să tresară conştiinţele religioase adormite.

Odinioară deputaţii adunărilor noastre mari şi mici bisericeşti se cuminecau, cum am arătat. În chipul acesta dădeau cea mai frumoasă dovadă de unitate duhovnicească. Poate că pe atunci erau mai puţine şi mai puţin pătimaşe hărţueli personale prin adunările bisericeşti, decât azi. Azi însă ai spectacolul trist şi îngrijorător, că deputaţii, necum să se cuminece, dar nu vin decât cu întârzieri la sf. Liturgie şi la chemarea Duhului Sfânt pentru deschiderea respectivei adunări. Pentru unii ca aceştia a încetat de a aveà farmec sfinţenia adunării bisericeşti,[1] ci numai vraja spiritului de constituţionalism şi poate şi micile diurne. Ba, nu odată vezi în categoria aceasta şi membri clericali de ai acelor adunări. Nu prea e permis deci să supere concluziile defavorabile, scoase din atari premise, că: între asemenea împrejurări, cu abatere dela intenţia şi practica marelui Andreiu, «soboarele provinciale» ale noastre de azi *nu* devin «prilej îndemânatic pentru exerciţii religioase», ci mai în curând pentru «sminteala» celor inferiori în ordinea constituţională a vieţii noastre bisericeşti.

«Împărate Ceresc...» prin soboarele noastre nu mai răsună. Rugăciunile de mulţămită nu se mai ţin la încheierea sesiunilor în formele liturgice arătate mai sus. Alte practice religioase de asemenea au dispărut din sinul şi din preajma adunărilor de

[1] Un prieten, deputat sinodal, îmi scrià în vară, într'o chestie bisericească, „...mai întâi preste tot vreau să fiu român, **apoi greco-oriental" (?)** — Iar într'o conversaţie particulară, un preot aduceà membrilor «mireni» din soboarele noastre învinuirea de — ateism! Spun aceste lucruri, pentru a remarcà *extremele* spre cari gravitează în afară restălmăcirea situaţiei, pe care o discut.

acum. Dacă totuşi în şedinţele de încheiere se vorbesc scurte cuvinte de mulţămită lui Dumnezeu: asemenea mulţumiri se potrivesc în oricare parlament civil, chiar şi în «Duma» Rusiei neconstituţionale. Toate aceste scăderi (şi altele neindigitate), provin nu din vina personală a *cuiva*, ci poate, din generala puţinătate a merindei duhovniceşti, adusă de noi toţi ori din casa părintească, ori din cursul studiului printre străini, ori din mediul vieţii zilnice în care ne învârtim, — ori din toate aceste. Dar, poate, şi din pricina nervoasei repegiuni, care-i împinge pe oamenii de azi după «afaceri», după pânea de toate zilele.

Astfel ne trezim că, zi de zi, pecetea spiritualităţii bisericii se pierde tot mai mult de pe faţa constituţională a lucrărilor din adunările noastre mari bisericeşti.

Astfel ne trezim, că în biserica Domnului slujim «viţelului de aur» al vremii de azi, care este spiritul şi pornirea de vieaţă constituţională, mai mult decât lui Dumnezeu.

Astfel, când lucrările dau în sinul acestor înalte corporaţii pe struna nesocotirei — fie şi inconştientă — faţă de cele sfinte, mergem spre dezastru moral, spre ruină. Spre ruina vieţii religioase-morale a indivizilor, spre surparea prestigiului bisericii: spre vremea conflictelor pronunţate între conştiinţele religioase individuale şi între conştiinţele individuale imbitate cu un fals şi exagerat naţionalism unilateral şi nedesăvârşit; spre punerea ideii de biserică în luptă cu idea de naţionalitate, spre sfâşiarea unităţii vieţii noastre culturale şi sufleteşti în două tabere de porniri vrăşmaşe.

Ce vrem dară? Să înceteze prilejul de sminteală! Pe ruinele acestuia să se ridice, frumos şi însufleţitor, «prilejul îndemânatic» pe care-l voià organizatorul bisericii noastre naţionale, ca vieaţa noastră bisericească, chiar şi în formele şi în lucrările sale constituţionale, să-şi păstreze pecetea specifică de instituţie divină.

Cerem aşadar învierea tradiţiei şaguniane: de a da formelor şi lucrărilor de vieaţă constituţională cuvenita înfăţişare mai bisericească şi cât mai pronunţată.

Aceasta o cere interesul de existenţă al bisericii: să o ferim din vreme de curentul laicizător, ca să rămână şi pe mai departe sfântă şi neprihănită Mireasă a lui Christos şi ocrotitoarea neînfrântă a vieţii neamului nostru obidit.

* *
*

Cuvintele acestea, izvorîte din conştiinţa de a fi făcut un lucru bun, le adresez P. Sf. Sinod episcopesc, ca supremul paznic şi îndreptător al sorţii bisericii noastre, — dar şi tuturor acelora, cari au tragere de inimă şi înţelegere pentru îndoita chemare a bisericii noastre şi pot venì în sprijinul chestiunei cu vr'un cuvânt lămuritor. De ex. I. P. Cuv. Sa dl arhimandrit Dr. Ilarion Puşcariu şi P. O. D. protopop Dr. Ioan Lupaş, ca cei mai buni cunoscători ai epocei Şaguniane.

Nu-mi iau aerele de a învăţà pe nimeni ce ar fi mai deaproape de făcut. Conştiinţele şi experienţele Preasfinţiţilor noştri Ierarhi vor aveà să răspundă la aceste întrebări.

Cred însă, că «*vreme este a face Domnului*»: Se apropie sinoadele eparhiale, iar în 1912 vine la rând Congresul naţional-bisericesc, şi, cred, ar fi foarte folositor, ca în *convocătoarele* şi în *cuvântările de deschidere* a acestor corporaţii înalte să se pună nişte îndemnuri şi aşteptări spirituale, potrivite vremii şi tradiţiei şaguniane, de a păstrà şi în cele externe ale vieţii constituţionale pecetea spiritualităţii bisericii.

Dr. Gh. Ciuhandu.

TAINA POCĂINŢII.

X.

Dacă duhovnicul are înaintea sa la mărturisire un credincios nu prea cunoscut lui, înainte de toate duhovnicul e dator a-şi câştigà o convingere oarecare, că ce cunoştinţe poate aveà acel penitent, că a venit la mărturisire din voe liberă sau silit de împrejurări, e preste tot stăpânit de o adevărată părere de rău sau e indiferent faţă cu păcatele săvârşite, şi în astfel de cazuri de indiferentism dator e duhovnicul a venì în ajutor credinciosului său prin un cuvânt potrivit, care poate fi şi cam următorul:

Mulţămeşte fiiule lui Dumnezeu pentru darul său, că te pocăeşti şi-ţi pare rău de păcatele tale, căci părerea de rău pentru un păcat săvârşit e un mare dar dela Dumnezeu. Tu vii să te mărturiseşti, pentrucă crezi şi ţii de cel mai mare rău în lume, precum şi este, a mănià pre Dumnezeu prin fărădelegile noastre.

De un astfel de cuvânt ar încopcià în cazuri de aceste preotul întrebările, pe cari crede el a le pune astorfel de oameni.

Preotul de regulă va ascultà întreaga mărturisire, apoi va impune canon și va da deslegarea. Poate da însă deslegarea în cazuri anumite și fără a fi ascultat întreagă ori preste tot a fi ascultat mărturisirea, și aceasta în cazuri de pericol de moarte, ori când unul străin ar ascultà mărturisirea, prin ce s'ar puteà cauzà neplăceri și pagube chiar celui ce se mărturisește.

Din cauza îmbulzălii însă, precum e la mărturisirea din postul cel mare, preotul nu va da nicicând deslegarea, fără să fi ascultat și mărturisirea credincioșilor săi.

Preotul va lăsà pe parohianul său să spună tot ce-i apasă sufletul, ce știe despre păcatul său și ce dorește să spună, iar dacă ar observà, că e sfios, să-l îmbărbăteze, ca spre mântuirea sufletului său să spună tot.

Observând că credinciosul nostru se încurcă la mărturisire, îi vom pune noi întrebări. Voește să spună cineva la mărturisire și păcatele altora, îl vom oprì prin punerea unei întrebări potrivite, aducându-i aminte, că numai ale sale păcate să le descopere și nu și ale altora.

Duhovnicul nu va da nici când semn de mirare sau de reavoință, ca să nu se rețină unul sau altul dela mărturisire în viitor. Duhovnicul să nu facă nici când cuiva vre-o imputare, ci din contră să tracteze cu el cu atât mai părințește, cu cât va mărturisì mai mari și mai multe păcate, cugetându-se totdeauna numai la aceea ca să curețe pe cel ce se căește de tot veninul sufletului său, să-și recunoască nemernicia sufletului său, să se decidă serios și firm a nu mai păcătuì și a duce în viitor o vieață adevărat creștinească.

XI.

Canon și obligăminte sunt a se impune fiecărui penitent, de orice poziție socială ar fi el.

Canonul impus are să corespundă cu mărimea și greutatea păcatului și să oprească pe om a mai cădeà din nou în acel păcat. Așa de exemplu, la aceia, cari se acuză a fi inclinat cu trup și suflet și s'ar fi lipit prea mult de bunurile pământești, e a se da ca canon, o faptă de milostenie. Celorce se acuzà cu nesaț în beutură și în mâncare, e a se da canon, post ori reținere dela unele plăceri și distracții.

Celor duşmănoşi, celor invidioşi şi prea aprinşi la mânie, e a se impune ca canon o faptă, care mai mult arată iubirea deaproapelui. Celor măreţi şi închipuiţi e a se impune ca canon o faptă de umilinţă.

Canonul să fie totdeauna în consonanţă nu numai cu păcatul, dar şi cu persoana, cu însuşirile şi puterile persoanei, totdeauna îndreptat spre folosul credinciosului *şi nicidecum spre folosul sau punga preotului.*

Canonul să nu fie ceva neobicinuit celui ce se pocăeşte, să corespundă cu poziţia lui şi cu împrejurările în cari trăeşte respectivul. Canonul să-l poată împlinì fiecare, nu cumva să-l uite, sau să nu-l poată împlinì. Mai bine să se dee un canon cât de uşor, decât să ne temem, că nu va fi împlinit altul mai greu, ori că s'ar lăsà cu totul dela împlinirea lui, ori că ar cercetà duhovnic străin, despre care e convins că nu e apt, ori că nu dă canoane grele, ori apoi îşi pierde preste tot nădejdea de a puteà trăi conform prescriselor credinţei şi ale bisericii noastre.

Motiv pentru a impune un canon mai uşor e şi împrejurarea, că crezi, că prin aceasta atragi pe om mai des la mărturisire.

Se poate impune ca canon şi astfel de fapte, cari şi aşa se cer dela un creştin bun şi cari e aplicat omul a le face şi aşa dela sine numai, nu ca canoane impuse special.

Dar uşurând cuiva canonul în modul acesta, respectivul trebue făcut atent, că canonul e uşor în vederea unei mărturisiri mai dese, în vederea unei milostiviri ori fapte nobile, ori în vederea, că va duce de aici încolo o vieaţă adevărat creştinească.

Drept canon s'ar puteà da şi o rugăciune, pe carea să o facă omul sau pentru sine sau pentru altul, sau chiar pentru cei morţi, — după împrejurări şi persoane.

Drept canon potrivit s'ar puteà da mai departe şi o meditaţiune, şi anume: impunând cuiva, ca în toată seara ori în toată dimineaţa pe lângă rugăciunea, care e obicinuit şi dator fiecare creştin să şi-o rostească, să spună şi un citat din Sf. Scriptură, după cum îl va aflà duhovnicul de potrivit şi aceasta cum am amintit mai sus, cu scopul să-l reţină în viitor dela păcat. Aşa de exemplu unui arogant să i-se dea ca canon să rostească pe lângă rugăciunea obicinuită şi citatul: «Ce ai tu, ce nu ai fi primit, dar dacă ai primit, de ce te mândreşti!» «Din ţărână eşti,

te hrăneşti din ţărână, şi ţărână vei fi». «Din acel pământ eşti şi tu ca oricare muritor». «Am văzut pre satana căzând ca un fulger din cer».

Celui sgârcit s'ar puteà da citatul următor: «Toate bunurile lumeşti trec ca umbra». «Ce folos va fi omului, de va dobândì lumea toată, iar sufletul său îl va pierde».

Păcatele cari obvin mai des și cele de căpetenie, din cari izvoresc toate relele, sunt 7 și anume: mândria, iubirea de argint, desfrânarea, pisma, necumpătul în mâncare și în beutură, mânia și trândăvia.

Pentru a reţineà pe cineva de a nu mai cădeà în păcatele mărturisite, aflu de foarte potrivite citatele înșirate sus și cele de felul acesta, corăspunzătoare pentru combaterea relelor amintite în număr de 7. Iar a aflà astfel de citate nu ar face greutate nici unui duhovnic.

Celuia ce se acuză a fi lucrat în Dumineci și sărbători, îi vom impune drept canon cercetarea bisericii în atâtea zile, dela începutul utreniei până la sfârşitul liturghiei. Dacă ar spune, că a fost silit de împrejurări a muncì în Dumineci și sărbători, că patronii ori stăpânii pretind aceasta dela el, iar el e nemângăiat că trebue să o facă, — spre mângăierea lui l-am învăţà, că ori unde s'ar găsì pe timpul sfintei slujbe, e dator să se roage lui Dumnezeu și astfel cu gândul măcar să se împreune cu cei ce se roagă în sf. biserică. Dacă ne stă în putinţă am stăruì pe lângă stăpâni să-și întocmească toate lucrurile astfel, ca în Dumineci și sărbători să poată da voie servitorilor să cerceteze biserica. Le-am arătà că ei, ca stăpâni, sunt datori nu numai să nu împedece pe servitorii lor dela împlinirea datorinţelor creștinești, ci să-i şi îndemne cu toată stăruinţa la aceasta. Asemenea poveţe nu vor rămâneà fără efect, mai ales când se vor da creştinilor de legea noastră.

Cel ce se acuză, mai cu seamă cum e în mărginime și mai ales la economii de oi, că ar fi belit oi şi atunci când nu trebuià, dar din lăcomie și din răutate totuş a belit oi, de sine înţeles de ale stăpânilor ori de ale tovarășilor, numai ca să fie carne în abundanţă la târlă, ori că a belit oi venite din turme străine, — unul ca acela dacă el și acum ar mai aveà oi, va primì drept canon să restitue celor păgubiţi paguba ce le-a cauzat, ori dacă

aceasta nu se poate, să dee atâtor băieţi sârmani câte una sau două oi ori miei, câte oi ori miei a belit el, când nu trebuià ori din turme străine.

Totdeauna e a se da drept canon celui ce mărturiseşte, că ar fi stricat ori înstrăinat lucruri ori bani deaproapelui, rebonificarea sau restituirea lucrurilor stricate ori înstrăinate, şi anume direct celui păgubit ori următorilor lui resp. erezilor. Dacă nu s'ar puteà aflà unde sunt erezii ori neamurile, restituţiunea pagubei cauzate se va face în favorul bisericii.

Celce arată la mărturisire o adevărată părere de rău şi o deosebită căinţă, ori spune că de mult timp se căeşte pentru fapta săvârşită, va primì de sigur un canon cu mult mai uşor, pe unul ca acela îl putem chiar şi întrebà, că ce ar fi aplicat el a face drept canon pentru păcatul săvârşit. Nici când însă să nu abuzăm de credinţa cuiva, ci prin canonul ce-l vom da, să ţintim la îndreptarea penitentului.

A impune cuiva un astfel de canon, care poate fi ştiricit şi aflat şi de alţii uşor, nu e potrivit, căci de multeori cauzează durere şi ruşine.

Astfel am păţit eu cu un credincios, care se acuzase a fi retăcut un păcat mai de multeori la mărturisirile din trecut şi care primise drept canon, post în fiecare luni afară de praznicile împărăteşti.

Omul fiind silit a muncì la unul şi altul dintre consătenii săi, nu a putut ţineà canonul mult timp, ci după un timp oarecare a venit la mine şi m'a rugat să i-l schimb, căci nu-l poate împlinì din mai multe cauze, spunând între altele, că unul şi altul face chiar haz şi batjocură de postul său.

De sine înţeles, că respectivul a primit imediat alt canon mai potrivit.

Unui greu bolnav nu i-se va impune nici un canon, ori unul uşor de împlinit şi care să-i dee linişte, mângăiere, încredere şi tărie sufletească d. ex. o rugăciune, iar la caz, că se va sculà din boala sa, îl vom obligà să vină din nou la mărturisire şi atunci îi vom da canonul cuvenit.

Preste tot, preotul, dacă e chemat la un bolnav, să se nizuiască a merge numai decât la el, căci mai ales atunci poate să lucreze şi să îndrepteze mai cu efect, şi afară de aceasta e şi datorinţa lui a venì în ajutor celui bolnav cât de îngrabă spre mângăierea si mântuirea sufletului lui.

Dacă n'ar cunoaşte preotul pre cel bolnav, dator va fi ca înainte de a se prezentà la cel bolnav, să ştiricească dela cei din jurul lui, dela cei din casă, că cine e bolnavul, că ce cunoştinţe poate aveà, că e încă la conştiinţă, că el însuş l-a chemat, în ce împrejurări se află, că îl ţin bolnav de moarte, că s'a cuminecat în postul cel mare, că știu ceva deosebit la ce să-i atragă atenţiunea, că e deprimat şi așa mai departe, iar îndată ce a intrat preotul la cel bolnav și l-a agrăit, consult e totdeauna a prinde o mică conversaţie cu el despre boala lui, despre mersul şi cauza boalei, lucruri despre cari vorbesc bucuros toţi bolnavii, și numai după aceea să purceadă preotul la taina pocăinţei, la mărturisire. Dacă nu cel bolnav l-a chemat pe preot, ci cei din jurul lui, și dacă cel bolnav nu e aproape de moarte, dator vom fi în conversaţia noastră a-l pregătì pentru mărturisire, vorbindu-i despre folosul și necesitatea ei, așa că însuși cel bolnav să ceară și să dorească mărturisirea. În astfel de cazuri bolnavilor nu le vom pune toate întrebările pe rând, ci ne vom mărginì la cele mai însemnate, iar dacă împrejurările ne permit, ne putem extinde cât de mult, când e însă pericol, nu vom pune nici o întrebare.

Dacă cel bolnav ar aveà în urma mărturisirii de împlinit una sau alta, precum restituirea bunurilor înstrăinate etc., datori suntem a pretinde dela cel bolnav să le facă imediat, până nu e prea târziu; la caz că nu le poate face el, să însărcineze pre erezii săi sau pe altcineva.

Dacă ar trăì cu cineva în nelegiuire şi ar aveà şi copii, dacă numai se poate, să pretindem a se cununà pe patul de moarte chiar, ca copiii să devină legiuiţi, erezi şi moştenitori ai săi.

După fiecare mărturisire adevărată plină de căinţă și regret pentru păcatele săvârşite, e a se da şi deslegarea.

Nu se va da, sau se va da condiţionat deslegarea, când lipsește căinţa și dorinţa sau voinţa de îndreptare.

Nu se va da deslegare de păcate aceluia, care nu voeşte să înapoieze bunul înstrăinat, deși îl poate; celui ce a vătămat numele bun al deaproapelui și nu voește să dee satisfacţie, deși ar puteà și numai dela el atârnă; celui căzut în patima unui păcat, dacă nu voeşte şi nu-și dă silinţa a evità păcatul, a încunjurà orice prilej la păcat; nu se va da deslegare de păcate nici celui ce vătămat fiind, caută cu orice chip, cu orice preţ răsbunarea şi nu vrea să știe nimic de o împăcare sau de o iertare.

Dacă duhovnicul află din mărturisirea altuia, că parohianul său a săvârşit cutare păcat, pe care respectivul la mărturisire nu-l recunoaşte, resp. nu-l spune, nu-i permis duhovnicului a pune penitentului întrebarea directă, că săvârşit-ai cutare păcat, căci ar apăreà duhovnicul ca unul care abuzează de secretul mărturisirii. Într'un astfel de caz duhovnicul va pune o întrebare mai generală, iar dacă penitentul nu mărturiseşte păcatul, duhovnicul e dator a-i da deslegarea, fără a-i puteà cineva imputà una ca aceasta, căci el pe baza mărturisirii credinciosului său îi dă deslegarea.

Dacă ar venì la duhovnic cineva şi l-ar rugà să vină în ajutor cuiva la mărturisire, căci a săvârşit cutare păcat, pe care îl ştie el pozitiv că l-a comis, dar îi e teamă că nu-l va mărturisì de ruşine ori din altă cauză, în cazuri de acestea preotul va aveà a pune credinciosului său întrebarea în mod direct şi cu tactul cuvenit, iar dacă n'ar mărturisì penitentul, îi va pune şi alte întrebări analoage şi ajutătoare, căci în cazul acesta nu apare ca unul care se foloseşte de secretul mărturisirii; iar dacă nici atunci penitentul nu şi-ar mărturisì păcatul, şi preotul e pe deplin convins că s'a săvârşit în adevăr păcatul, atunci are dreptul a-i da deslegarea de păcate în mod condiţionat; dar dacă nu e convins pe deplin şi nu o ştie el însuşi pozitiv aceasta, dator e preotul a crede mai mult celui ce se mărturiseşte, decât celui ce i-a făcut denunţarea, şi în cazul acesta va trebuì să-i dee penitentului deslegarea de păcate.

Dacă în vre-un caz ne vedem siliţi a denegà cuiva deslegarea cerută, aceasta să o facem cu o dragoste şi blândeţe adevărat creştinească şi părintească, arătând că ne doare pre noi înşi-ne rău a nu-i puteà da deslegarea, mângâindu-l că nu-i posibilă darea deslegării, că nu o facem din lipsă de simpatie ori din alt motiv, ci curat numai din supunere faţă de prescrisele bisericii, cari ne opresc în astfel de cazuri a da deslegarea, dar noi ne vom rugà Tatălui pentru dânsul şi la altă mărturisire sperăm că îi vom puteà da deslegarea cerută şi dorită, dar totodată il vom îndrumà, ca până atunci să satisfacă şi el celor impuse.

În caz de pericol de moarte vom da totdeauna deslegarea de păcate, decât să peară un suflet fără mângâierea bisericii.

(Sfârşitul va urmà). *Ioan Hanzu.*

EVENIMENTE ACTUALE DIN BISERICA CATOLICĂ.

Osîndirea Sillon-ului.

VII.

Afară de aceasta, nu trebuie uitat că *Sillon*-ul e o mişcare laică. El e înfiinţat şi condus de laici. Deşi în desăvîrşit acord şi binecuvîntat de mai multeori de autoritatea bisericească, el şi-a păstrat deplina lui independenţă de acţiune şi nu şi-a căutat îndrumarea, îndemnul sau inspiraţiunea la lucru de cît în propria căldură a sufletului său.

Acest lucru nu e obişnuit la catolici, unde autoritatea vrea să aibă în mînă totul pînă într'un fir de păr, unde, cum spune Dl Erbiceanu, «Biserica a supus examenului şi cugetarea internă a credincioşilor ei.»[1]

Opera laică nu poate durà în Biserica catolică de cît cu condiţiunea subordonării către autoritate, pentru ca de acì să fie continuu mînată şi învăţată a vorbì numai într'o anumită modulare a vocii.

Nu mai puţin şi afirmarea sillonişţilor ca *democraţi şi catolici* erà un lucru neobişnuit pentru o Biserică în care se urmăreà o anumită politică. De aceia erà de aşteptat ca succesul şi aplauzele primite de sillonişti să fie amestecate şi cu note discordante, ba, de la o vreme, să auzim şi de atacuri făţişe împotriva lui. Poate că chiar succesele acestea să fi trezit într'o parte din ierarhie duşmăniile de care vom vorbì mai la vale. Un exemplu asemănător e al unui foarte cunoscut preot democrat din Marsilia al cărui cuvînt înflăcărat atrăgeà aşa mulţimi acolo unde alţi oratori bisericeşti nu izbutiseră de loc, că foarte iute episcopul său îl trimese în exil într'un obscur orăşel de pe coasta mării. După acest singur fapt se poate măsurà rolul invidiei şi urii în istoria *Sillon*-ului. Şi pe acest trist teren laurii se cuvin monarhiştilor înşelaţi de a vedeà că o forţă catolică le scapă din mînă şi se pune în serviciul democraţiei.

Deci pe de o parte independenţa şi succesele sale, pe de altă parte caracterul său democratic, au fost acuzele pentru care *Sillon*-ul a început a fi privit tot cu mai puţină iubire şi mai multă neîncredere. În absolută dependenţă de episcopat se aflà aşa numita *Asociaţiune catolică a tinerimii franceze* întemeiată cu sprijinul unor însemnate personalităţi catolice franceze. Dar am văzut că filiala din Reims a acestei *Asociaţiuni* n'a mai putut să-şi menţie cadrele în faţa atracţiunii covîrşitoare exercitate de *Sillon* asupra tineretului. A fost o adevărată dezerţiune, în urma căreia filiala a rămas fără membri şi a trebuit să se disolve.

---

[1] *Biserica ortodoxă Română*, Bucureşti, Decembre 1910 p. 890.

Ei bine, acest fapt arată puterea irezistibilă a *Sillon*-ului asupra tineretului, dar, în acelaş timp, explică şi invidia care a trebuit să încolţească în cei care conduceau filialele Asociaţiunii şi chiar în episcopii sub a căror inspiraţiune lucrau.

Deci, de acum înainte, trebuie să ne aşteptăm la critici şi atacuri aduse *Sillon*-ului. Marc Sangnier se simţì şi el nevoit să justifice procedarea sa criticată şi, în acelaş timp, să releveze atacurile.

Organizarea sa economică şi democratică fiind declarată de un început greşit pentru o operă catolică, el o îndreptăţeşte în chipul următor: «Oare nu erà firesc ca prin mijloace economice să încercăm începerea unei organizări a democraţiei viitoare şi să facem ca un fel de probă a eficacităţii sociale a învăţăturilor noastre?» «Dar, continuă el, pe când noi ne urmam cărarea dreaptă, fără a ne sinchisì de înţelegerea greşită sau de atacurile aduse lucrului nostru, acestea se înmulţeau în jurul nostru, la dreapta ca şi la stînga.[1] Stînga ne acuzà de clericalism, dreapta de socialism... Trebuì nimic mai puţin de cît încurajările repetate ale lui Leon XIII şi Piu X pentru a ne dà dreptul de cetăţenie în cercurile catolice, fără a ajunge totuşi să dezarmăm toată reauavoinţă care ne încunjurà».

Marc Sangnier simţì că, pentru a face faţă atacurilor, erà de trebuinţă, mai nainte de toate să fie înţeles de Papă. El cerù o audienţă pe care o căpătă la 25 Septembre 1903. O găsim descrisă astfel în revista *Sillon*:

«A doua zi (după prima întrevedere) Marc Sangnier fù (a doua oară) primit de Piu X.

«Au vorbit mult timp în tăcerea dulce a unei mici săli a Vaticanului care serveşte pontificelui de cabinet de lucru. Amicul nostru, Mons. Glorieux, serveà de interpret. Dar adeseori serviciul său deveneà de prisos şi papa surîdeà către amicul nostru, căci îl înţelegeà fără traducător.

«După cererea sa, i-se explică pe larg opera *Sillon*-ului, a cercurilor de studii şi a institutelor populare. Papa spuse că-şi aduce aminte de adunarea de la Mille-Colonnes şi de sîngeroasa întrunire...

«În timp ce ei se intreţineau astfel, sună *Angelus*.[2] Ca şi cum ar fi fost cel mai umil preot, suveranul pontifice se puse în genunchi şi rugă pe Marc Sangnier să reciteze rugăciunea cu dînsul. Papa ziceà versetele, iar Marc Sangnier ziceà răspunsurile. Nu erà asta oare tînăra generaţiune pe calea suitoare

[1] Prin *stânga* se înţeleg anticlericalii, prin *dreapta* partidul catolic.

[2] Rugăciune care se face la catolici dimineaţa, la ameazi şi seara, în cinstea Intrupării şi care se vesteşte prin sunarea clopotului.

spre viaţă, arzînd de credinţă democratică şi care cu gura ei rosteà rugăciunea veşnică începută de păstorul suprem?

«Marc Sangnier prezentă în sfîrşit lui Piu X pe unii din camarazii *Sillon*-ului. Papa îi binecuvîntă cu multă dragoste şi le vorbì. El binecuvîntă de asemenea toate cercurile de studii şi institutele populare. Privì cu interes mai cu seamă pe un tînăr din «gardă» şi-l felicită pentru vitejia sa. Apoi adresându-se grupei le zise: «*Fiţi tari şi cu inimă şi urmaţi pe căpitanul vostru!*»

VIII.

Atacurile continuă. Lucru ciudat pentru psihologia omenească!.... cei a căror adversar de idei eşti te stimează şi văd în tine un om a cărui inimă, deşì nu bate ca a lor, dar bate drept; fraţii tăi însă, acei cu care te afli sub acelaşi acoperemînt, în aceiaşi instituţiune, legaţi de aceleaşi interese ale crezului comun, ei sînt acei care nu te lasă în pace şi-ţi fac cel mai mare rău. În loc să te combată cei cu care nu eşti în aceiaşi tabără, te combat tocmai acei care trebuie să stea umăr la umăr cu tine!

Aceasta e probă că omul e om pretutindenea, căci ceia ce păţeşte Marc Sangnier în Francia, se întîmplă şi în Biserica Ţării romîneşti: Ajungi stimat de lumea laică dacă dai probe că-ţi place a lucrà cu tragere de inimă pentru religiunea ţării, dar începi a fi privit chiorîş de «fraţii» cu care te afli în aceiaşi tabără bisericească şi care ar trebuì să aibă acelaşi interes religios ca şi tine.

Şi aceasta, unde se întîmplă, e o probă de simptome rele în sînul acelei instituţiuni, deoarece iese la iveală faptul că oamenii nu mai sunt legaţi de aceleaşi fibre spirituale şi nu se mai simt obligaţi în mod sincer cătră crezul comun bisericesc, ci sunt mînaţi numai de patimi şi venin.

Soarta *Sillon*-ului n'a făcut excepţiune de la această regulă a psihologiei omeneşti.

Buna primire a lui Marc Sangnier la Papa Piu X n'a adus după sine o stăvilire a atacurilor pornite asupra *Sillon*-ului din partea chiar a cercurilor catolice. Ziare ca *Action française, Libre Parole, Autorité* duc o campanie înverşunată în contra lui.

Monarhista *Action française* atacă zilnic pe Marc Sangnier. Îl numeşte «orator numai personal, dacă nu nevropat, cugetător nul, anulat, abrutizat». În orice împrejurare se caută zădărnicirea acţiunii silloniste.

Când Marc Sangnier duce cu mare vigoare o straşnică campanie contra practicilor imorale ale unei asociaţiuni catolice

(la Taupe) alcătuite din elevi de la şcoala politehnică, un iezuit de la *Libre Parole* găseşte scuze pentru aceşti elevi ai săi şi apără obscena congregaţiune.

Cînd, de asemenea, Marc Sangnier refuză să se bată în duel cu unul din insultătorii săi din cauza ideilor sale religioase, ziarul foarte catolic *Autorité* îl tratează de laş şi renegat, de şi Sangnier făceà operă de bun catolic refuzînd duelul.

Cînd iarăşi, într'o controversă de doctrină, Biétry, prezidentul unor sindicate, acopere cu noroi pe Sangnier, monarhiştii, al căror agent secret a fost Biétry, aplaudă cu amîndouă mînile. Şi nici *Croix*, nici *Univers* nu fac nici cea mai mică mişcare pentru a apărà pe idolul lor de odinioară.

Iezuiţii nu mai puteau suportà pe Sangnier, pentrucă grupările *Asociaţiunii catolice a tinerimii franceze*, ai cărei membri mai toţi erau vechi elevi de ai iezuiţilor şi care şi ca asociaţiune erau conduşi tot de iezuiţi, nu mai puteau rezistà în faţa mersului cuceritor al *Sillon*-ului. Am văzut cazul grupării din Reims care a trebuit să se dizolve din cauză că propaganda *Sillon*-ului atrăgeà la dînsa toate elementele. Aceasta, de sigur, a trebuit să supere peste măsură pe iezuiţii care vedeau că grupările lor se răsuflă. Furia lor s'a manifestat prin uneltiri neîncetate la Roma împotriva silloniştilor şi prin aţîţări în public împotriva lor. Scrierea cea mai agresivă în contra *Sillon*-ului şi acea care a servit de bază Vaticanului pentru osîndirea de mai tîrziu a silloniştilor e a abatelui E. Barbier, ale cărui legături cu iezuiţii sînt cunoscute.

Atacat de toate părţile, Sangnier a început să se apere şi el. În adunările publice el a lovit deseori cu sarcasme muşcătoare în imobilismul conservatorilor. Un mic volum, publicat de dînsul în 1906, sub titlul *A doua zi după alegeri* şi sub pseudonimul François Lespinat, a scos aşa de bine la iveală greşelile politice ale partidului reacţionar, că de acolo înainte orice împăcare a ajuns cu neputinţă. Astfel s'a lărgit tot mai mult prăpastia care despărţeà cele două tabere catolice: regaliştii şi democraţia.

Într'un dureros articol de revistă, publicat în Noembre 1907 şi intitulat *Confidenţe*, Sangnier şi-a deschis inima şi a arătat amărăciunile sale din această perioadă.

El a amintit cum la început damele din lumea mare îl aplaudau cu mînile lor îmbrăcate în mănuşi, cum nunţiul papal, Mons. Lorenzelli, îi prezentà în persoană crucea de cavaler al Sfîntului Grigorie cel Mare, cum el fusese singurul laic francez chemat să vorbească la Roma cu ocaziunea congresului în cinstea Sfintei Fecioare. Sangnier continuà astfel: «...Fusesem prevenit

atunci, adeseori în chip oficios, odată chiar aproape oficial. Ceia ce mi-se cereà erà nu să renunţ la ideile mele republicane şi democratice, ci numai să nu mai vorbesc de ele sau prea puţin. Cu acest preţ aş fi avut toate măririle. Bine înţeles, aş fi fost deputat (şi Marc Sangnier asigură aici că la alegerile de la 1902 i-s'au oferit douăzeci şi patru de circumscripţiuni, printre care patru sau cinci foarte serioase). Dar conştiinţa, declară el, nu-mi iertà să servesc o politică pe care o socoteam nenorocită pentru ţara mea. Am refuzat deci foloasele care mi-se puneau înainte.... şi (de atunci) s'a îndreptat împotriva mea cea mai personală şi cea mai neîmpăcată campanie».

Odată nemulţămiţi monarhiştii şi, în genere, toată politica catolică franceză, erà firesc ca şi Vaticanul şi episcopatul să se indispuie, pentrucă în Biserica catolică politica şi Biserica merg mînă în mînă. Deci de acum înainte timpuri rele erau de aşteptat.

IX.

Rîdicarea ierarhiei contra Sillon-ului. Cînd a apărut volumul abatelui Barbier («Adevăratele idei ale *Sillon*-ului») Sangnier aveà încă număroşi apărători. Unul dintre ei, abatele Desgranges din Limoges, polemist de temut şi distins, ripostă printr'alt volum: *Adevăratele idei ale Sillon*-ului (Les vraies idées du Sillon). Dar îndată, în urma avizului Romei, spuneà el, şi după o vie presiune exercitată asupra lui, abatele Desgranges se despărţì cu sgomot de amicul său Sangnier. Acesta fù semnalul unui atac general. După Mons. Turinaz, aprinsul episcop de Nancy care de la început îşi arătase duşmănia sa, alţi episcopi păşesc pe acelaş drum, precum Mons. Dubillard, episcop de Quimper; Mons. Gieure de Bayonne; Mons. de Cabriéres, de Montpellier; Mons. Henri, de Grenoble, toţi cunoscuţi prin antipatia lor faţă de instituţiunile republicane.

În 1907, un vechi amic şi sprijinitor, Mons. Delamaire, vicarul episcopului de Cambrai, publică o scrisoare deschisă în care face procesul *Sillon*-ului. Într'însa îi impută, ca fapte petrecute în dieceza sa: 1. schimbare de atitudine din punctul de vedere politic; 2. poziţiunea sa cel puţin echivocă faţă de autoritatea religioasă şi efectele unei perderi dureroase la care tîrăşte pe unii, atît preoţi cît şi laici; 3. răul spirit al organelor sale oficiale, între altele *Eveil démocratique*; 4. procedările adeseori urîte ale polemicei sale.

La astfel de nedreptăţi *Sillon*-ul răspunse cu indignare: «Noi nu ne-am schimbat», declară G. Hoog, unul din cei mai buni locotenenţi ai lui Sangnier. «Trebuie să repetăm sus şi tare că *Sillon*-ul care a eşit dintr'o iniţiativă în totul laică, ţine neîn-

cetat să-şi păstreze caracterul unei opere laice». Dar luînd inițiative libere ca cetățeni, cînd e vorba de datoria lor civică, «silloniştii nu încetează de a afirmà, în calitatea lor de catolici, supunerea absolută către Biserică în tot ceiace priveşte religiunea». Revenind mai cu putere asupra acestui punct de vedere, un doctor în filozofie şi în dreptul canonic, abatele Bélorgey, scrie de-adreptul: «După părerea mea *Sillon*-ul nu e nimic mai puțin de cît rezultanta minunatelor enciclice ale lui Leon XIII».

Cei mai buni amici ai *Sillon*-ului îl părăseau; Sangnier rămîneà tot mai izolat. În aceste împrejurări, Monniot, redactor la *Libre Parole*, întreprinse o anchetă printre episcopi, pentru a constatà atitudinea lor față de *Sillon*. Rezultatul declarat de Monniot fù că majoritatea corpului episcopal devenise ostil *Sillon*-ului.

Episcopii se convinseseră că Sangnier nu înțelegeà să-i urmeze de cît pe tărâmul curat religios şi să-şi păstreze toată libertatea de acțiune în ceia ce priveà partea socială şi politică.

Un episcop a adunat la episcopie pe toți silloniştii din oraşul rezidenței sale şi le-a pus întrebarea: «Dacă în vremea alegerilor v'aş dà un cuvînt de ordine deosebit de acel primit de la Marc Sangnier, cui v'ați supune, lui ori episcopului vostru?» Şi toți au răspuns verde: «Lui Marc Sangnier». Acest episcop e, din acea zi, unul din cei care nu mai iubesc *Sillon*-ul. Tot el însă mai acum cîțiva ani prezidà bucuros întrunirile silloniste. Ba încă la ieşirea de la una din ele, în care Marc Sangnier, care e un orator admirabil, rostise unul din cele mai vibrante discursuri, puțin a lipsit ca episcopul să nu fie lovit cu petre de potlogarii adunați la întrunire.

Se citează o frază a lui Piu X scrisă din ordinul lui de Cardinalul Merry del Val: «E mai bine ca o lucrare să nu se îndeplinească de cît să fie făcută în afară de episcop».

Cu acest punct de vedere de sigur, trebuià să se ajungă la punctul ca acțiunea lui Sangnier să nu mai fie bine privită. În catolicism cu greu se înțelege că credința arzătoare, practica statornică a tuturor virtuților creştine şi supunerea totală către Biserică în materie religioasă, nu implică în mod necesar o încredere fără margini şi o supunere fără rezervă la direcțiunea dată de cler în chestiuni de ordin material, şi nici o renunțare absolută, în folosul ierarhiei, la orice inițiativă personală şi libertate individuală.

Pe de altă parte, în urma lungilor discuțiuni şi campanii întreprinse în contra *Sillon*-ului, episcopii începură să vadă că politica lui Sangnier nu e politica lor. Politica episcopatului a fost acea a unei statornice opozițiuni în contra guvernului re-

publican. Leon XIII cu priceperea sa, pe care actualul papă n'o are, îndemnase la o alăturare către republică şi la lucrare în marginile acestei forme de guvernare. Dar era aceasta a fost închisă de la o vreme de Piu X, aşa că politica bisericească îşi urmează sistemul ei de a face opoziţiune.

Deci cînd episcopii reacţionari, care sînt în cel mai mare număr, observară că *Sillon*-ul nu calcă de loc pe urmele politice tradiţionale ale Bisericii; cînd văzură că *Sillon*-ul, pe lîngă predicarea creştinismului în masele populare mai aveà şi o parte politică, care nu erà politica episcopilor, se simţiră foarte porniţi împotriva lui.

Cel puţin aceasta e dată drept cauză a duşmăniei episcopatului faţă de *Sillon* de cătră canonicul Frémont în cartea sa *La Grande Faute politique des catholiques de France* (Marea greşală politică a catolicilor franceji). El impută actualei conduceri a politicei catolice în Francia că rău a făcut de s'a pus pe picior de veşnică opoziţiune faţă de guvern.

Acum, fie una, fie alta; fie independenţa silloniştilor faţă de episcopat, fie politica lor de recunoaştere a republicei, fapt este că de la o vreme episcopatul a început a se răcì şi a se uità rău cătră sillonişti. Probabil că şi una şi alta a contribuit a-i pune rău cu capii conducerii catolice, căci atunci cînd s'au început atacurile, duşmanii nu s'au mărginit la una, ci s'au apucat a scoate la iveală toate punctele prin care credeau să poată face uriţi pe sillonişti.

Într'o atmosferă încărcată de atîtea duşmănii, începù să se vorbească de iminenta condemnare a *Sillon*-ului.

(Va urmà). Arhim. *I. Scriban.*

CONTRIBUŢII
la
reorganizarea conferenţelor preoţeşti tractuale.

I.

Am spus în repeţite rânduri, că aşa cum sunt organizate azi, şi mai ales aşa cum decurg conferenţele preoţeşti tractuale, nu răspund partea de muncă, de zidire a vieţii religioase morale, aşa cum e în drept biserica să o aştepte dela aceste asocieri ale slujitorilor săi. Pricinile acestui mare neajuns vor fi multe. Putem începe tocmai dela început, dela felul cum s'au contemplat aceste conferenţe înainte cu vre-o 11 ani, când erau alţi oameni şi chiar alte erau împrejurările de vieaţă bisericească. Ceeace se cere prin circulara, prin care s'a rânduit înfiinţarea acestor conferenţe de mare importanţă pe atunci şi tot aşa de mare însemnătate pentru viitorul bisericei, este: ca să fie o şcoală în care preotul să înveţe a *săvârşi slujbele* şi a face *administraţie*. Nici nu se poate face o imputare acestui cerc îngust de a concepe rostul conferenţelor preoţeşti, pentrucă până acum chestiunile de administraţie şi cele privitoare la cultul bisericesc

au format mai cu seamă obiectul preocupărilor. Credem însă că e sosită vremea ca să ne întoarcem atenţiunea la problema de căpetenie a chiemării noastre, care este: *păstorirea sufletelor.*

Rămânând la conferenţele preoţeşti, putem spune că în cazuri foarte rari, când în frunte stătătorul a fost pătruns de problema de căpetenie a oficiului de protopop: *păstorirea sufletelor,* când adecă s'au adeverit «apostoli dela margini» protopopii înşişi, atunci şi conferenţele conduse de ei erau altele, decât nişte întruniri ale unui număr oarecare de preoţi veniţi de frica de a nu fi pedepsiţi pentru absenţe, fără să dovedească nici un alt interes deosebit şi tot aşa fără să ducă cu sine de aici mult material nou de gândire şi lucrare. În cele mai multe cazuri şi pentru cei mai mulţi conferenţele erau o povară, nu pentrucă sufletul acestei preoţimi ar fi aşa alcătuit, de a nu se interesà nici de ceeace o priveşte direct, nu pentrucă ar fi fost inaccesibilă pentru o desvoltare culturală reclamată de timp şi împrejurări, ci pentrucă aceste întruniri aveau un *caracter oficios,* după un anumit sablon, pe care protopopii nu puteau ori nu vreau să-l schimbe. Această oficialitate a făcut ca întrunirile preoţimii în conferenţe să aibă un colorit şters, fără interes şi plictisitor. E de dorit ca pe viitor oficialitatea să se schimbe în interes viu, care să lege inimile de multele probleme arzătoare, cari mai nainte au fost negligate în detrimentul tuturora.

Adevărat că orice dispoziţii s'ar luà, orice regulamente s'ar face, o asociare ori societate va fi totuşi reoglindirea sufletului *aceluia,* ce o conduce, ale cărui concepţii şi idei se resfrâng asupra lucrărilor ori desbaterilor, asupra tuturor formelor de manifestaţie. Astfel nu putem nădăjduì într'o îndreptare a stărilor nici aici, până când nu vor veni protopopii, unul ca unul, să-şi facă cel dintâi obiect de preocupare *reforma duhului din aceste conferenţe.* Şi respective toată activitatea viitoare a tuturor conferenţelor nu se va puteà pune pe calea adevărată, *fără o pricepută conducere centrală,* care să pună în circulaţie *idei* şi să agite *probleme.*

Ori cât însă *sufletul* e măsura de valoare, totuş îşi au însemnătatea lor şi cadrele, ce mărginesc acest suflet. Amăsurat stărilor şi împrejurărilor noastre îndeosebi, au influinţă covârşitoare şi cadrele, dispoziţiile regulamentare asupra fiinţei şi desvoltării acestei instituţii. Cunosc cazuri nu tocmai rare, când protopopii din teamă neîntemeiată, din o consecvenţă rău înţeleasă, au suprimat ivirea gândirilor celor mai nevinovate, au stavilit idei şi propuneri din cele mai folositoare, numai pentru nouătatea lor, «ca să nu se creeze caz de precedenţă», numai pentrucă erau neobicinuite şi pentrucă el însuşi nu cunoştea până unde poate să se întindă cercul de competenţă al acestor conferenţe.

Aici se găseşte cel mai de seamă motiv şi pentru pornirile de organizare, de noi asocieri, ale preoţimii.

II.

In cele următoare voiu expune câteva păreri privitoare la reorganizarea acestor conferenţe preoţeşti tractuale, ca ele să răspundă timpului şi împrejurărilor nouă.

Scopul acestor conferenţe nu poate fi altul, decât de a ne desăvârşì cunoştinţele; de a întărì legătura dragostei, de a închegà colegialitatea între noi, întovărăşindu-ne forţele în vederea unei munci conştiente şi cât mai unitare pentru înălţarea vieţii religioase morale, culturale, sociale, naţionale şi economice chiar, a poporului nostru; de a ne educà şi îndreptà reciproc ca să putem îndeplinì diferitele servicii religioase cu cuviinţă şi

mai presus de toate să devenim buni şi *adevăraţi păstori de suflete*, conducători luminaţi ai credincioşilor noştri, ferindu-i de orice rătăciri primejdioase vieţii sufleteşti ca şi celei materiale.

In acest scop conferenţelor trebue să li se deschidă teren larg de activitate şi manifestare. Cele mai de căpetenie probleme, asupra cărora va trebuì să ne pironim atenţiunea, sunt *problemele vieţii religioase-morale*, ale vieţii sufleteşti, pe care suntem chiemaţi a o înălţà la o conştiinţă trează şi clară şi astfel a o cârmuì pe drumul luminii, ce duce la Christos stăpânul, a cărui turmă o păstorim. Din complexul nesfârşit de probleme, bine înţeles, vor preocupà cele reclamate mai mult de nevoia zilei.

Pentru a formà şi cultivà conştiinţă religioasă luminată la poporul nostru, vom da atenţiunea cuvenită *îndeplinirii cu demnitate a slujbelor sfinte*, înălţătoare de suflete, dar în aceeaş vreme ne vom preocupà cu stăruinţă de sfinţenia şi modul de folosire a sfintelor taine, ca *mijloace ale mântuirei.*

Asemenea vom străbate tot mai adânc în cunoaşterea lui Dumnezeu, ca obiect al credinţei, apoi a raportului dintre om şi Dumnezeu, ca prin această cunoştinţă să izbutim a înfiripà *convingeri religioase* mai întâi în sufletele noastre proprii, apoi ca buni cunoscători ai învăţăturei creştine ortodoxe, să nizuim a sădì aceleaşi credinţe şi convingeri în sufletele mulţimei. Credinţa ortodoxă pentru a prinde rădăcini în suflete şi a aduce roade, adeseori are nevoie nu numai de propoveduire, ci şi de apărare împotriva bârfitorilor şi a ideilor rătăcite, cari trebue să fie risipite.

Iară de altă parte, pentru a puteà aduce viaţa în concordanţă cu credinţa, e de lipsă să cunoaştem legile fundamentale ale vieţii, fără de aplicarea cărora această viaţă nu se poate zidì. Aici se cere mai întâi dela noi, ziditorii, să fim curaţi şi luminaţi, feriţi de tot ce murdăreşte, pentruca în părţile intunecoase şi rele ale vieţii să ducem lumină şi curăţenie, pentru a o preface, începând dela palatul bogatului până la coliba săracului. — Toate aceste dau conferenţelor tot atâtea subiecte dogmatice şi apologice de o parte, iară de alta filozofice şi morale.

Pentru a izbutì însă, se cere să pornim fără zăbavă o *propagandă religioasă* cuminte şi conştientă atât între noi preoţii cât şi între credincioşi. Mijloacele acestei propagande trebuesc bine chibzuite: procesiuni religioase, tipărirea şi răspândirea Bibliei pentru popor, a cărţilor edificătoare, îngrijirea de broşuri cu conţinutul religios, înfiinţarea de instituţii de caritate, şi de binefacere etc. Mai presus de toate pregătirea noastră sârguincioasă şi continuă pentru *misiunea apostolică*, de a devenì buni predicatori, pricepuţi sfătuitori şi îndrumători ai vieţii religioase-morale, adecă buni *chivernisitori de suflete.*

In al doilea rând ne vom ocupà de *problemele culturale şi chiar artistice*, cercând cum am puteà da mai bine mână de ajutor strădaniilor culturale ale «Asociaţiunii». In special vom căutà aiurea recompensa pentru pierderile îndurate cu şcoala poporală, în care *catehizaţia să i-se dea preotului.* După anii de şcoală obligată, preotul întovărăşindu-şi pe învăţător va da fiinţă *şcoalei de adulţi*, în care va întreprinde cea mai largă propagandă pentru răspândirea cărţii şi a gazetelor.

Mână în mână cu îngrijirea vieţii culturale trebue să meargă îngrijirea *vieţii sociale*, unde mai arzătoare ni se indică două probleme: rânduirea vieţii tinerimii, «nădejdea viitorului», şi chestia alcoolismului şi în genere sănătatea fizică a poporenilor noştri. In aceiaş vreme nu putem

pierde din vedere *problemele economice*, cooperatismul român, nu ne poate lăsà nepăsători.

Cum însă nu se poate face o linie de demarcaţiune între preocupările cele dintâiu şi aceste din rândul al doilea, căci vieaţa religioasă-morală e în strânsă legătură cu cea culturală, socială, economică etc. ar fi foarte greşit să persistăm a slujì în orice direcţie viaţa, afară de cerinţele sufleteşti legate de slujba de preot, căci azi pe toate aceste terene de viaţă poate muncì cu acelaş bun folos toată acea mulţime de cărturari ori inteligenţă a neamului, cu singura deosebire că preotul ar ştì mai bine aplicà principiile creştineşti la toate formele de manifestaţie a vieţii.

III.

In altă ordine de idei va da conferenţelor statornică preocupare partea administrativă a bisericei. Partea administrativă a oficiului preoţesc şi până acum a preocupat intensiv conferinţele şi deci nu simt lipsa de a da acì o specificaţie amănunţită a tuturor agendelor. Cu atât mai cu dinadinsul trebue să stăruim însă, ca la vreme acestor conferenţe preoţeşti să li-se îngădue terenul cel mai larg de a se pronunţà şi a intervenì chiar în întreg organismul de administrare şi conducere a bisericei.

Inainte de cea mai apropiată restaurare a corporaţiilor noastre bisericeşti, *toate* conferenţele tractelor trebue să-şi facă chestie de conştiinţă şi prin urmare de serioasă preocupare: *Cine intră ca reprezentanţi ai clerului şi ai poporului în aceste corporaţii!?* Când apoi parlamentele bisericeşti vor fi expresiunea voinţei noastre, pe care nu este chip de a o eludà, dacă vom fi în plină conştiinţă a dreptului şi datoriei, — putem pornì munca de premenire grea dar izbăvitoare. In acest scop cerem dreptul pe seama conferenţelor de a ne puteà pronunţà asupra legilor şi regulamentelor existente, şi prin corporaţiile legale a pretinde revizuirea eventualelor părţi nefavorabile preoţimii, ori anumitor stări din biserică, asemenea de a puteà propune pe calea aceloraş organe altele nouă.

Conferenţele să aibă dreptul de a discutà şi a se pronunţà în chestii de educaţie şi instrucţie a candidaţilor de preoţi. Când vom vrea, să putem ştì şi cum se administrează fondurile ce se susţin şi alimentează din contribuţiile noastre şi din ale donatorilor. — Toate aceste nu se spun acì pentrucă am voì înalţarea dreptului nostru în contul corporaţiilor legale existente, ori pentru a vizà neorânduelí, ci numai pentruca să arătăm că *vrem pe seama conferenţelor preoţeşti dreptul de a se ocupà, de a discutà, de a se pronunţà asupra întregului cuprins de vieaţă bisericească, asupra tuturor formelor ei de manifestare, iară când vor simţì nevoia să poată cere pe cale constituţională remediarea scăderilor.*

IV.

Voiu arătà acum *cum* trebue să se regulamenteze conferenţele, rămânând în anumite părţi aşa cum şi azi se practică.

Conducerea lor se va face prin protopopi, iar locul de întrunire, — ori cât unii vor fi pentru ambulanţă — să fie *numai* centrul protopopesc şi numai în cazuri excepţionale, motivate, în alt centru, nici decum însă să nu se ţină pe sate, pentru folosul cărora se vor introduce de acum *cercurile preoţeşti.* Obligaţi a participà să fie numai preoţii, capelanii, diaconii şi clericii absolvenţi din tract.

Timpul cel mai potrivit pentru întrunire ar fi luna Octomvrie pentru toate tractele şi anume în zi de lucru. Durata lor ar fi vremea să se lungească la 2—3 zile, nefiind suficient nici odată timpul de o zi pentru exhauriarea materialului.

Convocarea cu programul stabilit să se facă şi pe cale publică, cel puţin cu o lună (30 zile) mai nainte de a se ţineà conferenţa. Aceasta pentruca la anume subiecte să se poată *pregătì în scris toţi preoţii.* Şi anume numai tratatele ştientifice să fie lucrate de singuratici, în colo toate temele teoretice şi practice, cari privesc mai deadreptul viaţa şi mai deaproape slujba de păstor, să fie scrise de toţi, şi în ziua conferenţei să se depună la birou, excepţie făcând numai cei trecuţi de anul al 60-lea, cari să scrie numai dacă vreau. De sub acest obligament să nu se poată subtrage nici cei absenţi, cari în 8 zile trebue să-şi înainteze lucrările la acelaş birou. Scopul ce se urmăreşte prin aceasta e îndemnul la muncă pentru toţi şi împărţirea muncii. Toate temele să se alăture la protocol şi să păstrează de acum la oficiul protopopesc. Asemenea se alătură la protocol discursul de deschidere al preşedintelui, ca şi tratatele ştientifice, păstrându-se tot la oficiul protopopesc, ori în arhiva consistorului. Pot să fie *conferenţiari speciali* şi cei-ce nu sunt membrii ai conferenţei, lucrările acelora asemenea se alătură la protocolul, ce se ia de notar asupra subiectelor tractate şi discuţiilor urmate, şi care, pentru ştiinţa tuturor, de acum să se cetească în conferenţa următoare.

Conferenţele să fie *intime,* afară de cazurile când se discută chestii de interes general ori se ţin disertaţii, ce pot străbate în cercuri cât mai largi, atunci preşedintele, consultând conferenţa, va declară şedinţa de publică. Discuţia să fie parlamentară, fără dreptul de a întrerupe ori ţineà dialog cu vorbitorul şi cu exchiderea personalităţilor şi a tot ce ar jignì. Propunerile ce ar sosì la birou (comisia de 3), înainte de a se publică ţinerea conferenţei să fie luate în program, dacă se cere aceasta. Iar când un membru vrea să aducă în discuţie o chestie ce nu s'a prevăzut în programul zilei, dar care şi-ar aveà folosul, prezidentul consultă conferenţa dacă e oportun şi este timp de discuţie şi o admite. Asemenea să se purceadă când se cer desluşiri în cauze nelămurite. Conferenţa decide dacă se iau ori nu la protocol cele discutate.

Fiecare conferenţă se exmită din an în an — ori din 3 în 3 ani — *o comisie de 3 membri,* care împreună cu protopopul să pregătească lucrările, să slabilească definitiv programul conferenţei viitoare, să statorească cari sunt temele pentru a se lucrà în scris de toţi, să supraveghieze executarea deciziunilor etc. Socotesc că aceşti membri ai comisiei — ca cei mai aleşi din toate punctele de vedere, deci şi ca moral, sub conducerea protopopului, să alcătuiască totodată un *sfat preoţesc al dragostei,* care să priveghieze viaţa religioasă-morală a fiecăruia, să intrevină cu sfatul, când se iveşte trebuinţa, şi să încerce remedii împotriva scăderilor morale ale preoţimii, să caute a înfrână patimile... Cu acelaş gând am scris pasagiul pe care cineva l-a găsit de «ceva exagerat»: «Asociarea prin puterea ei disciplinară ar aveà înalta chemare de a curăţì neghina din holdă, a nivelà toate scăderile dintre preoţi, îndreptând pe cei, cari prin felul traiului lor compromit tagma în faţa mulţimei, surpă demnitatea şi vaza preoţimii». Şi în acelaş scop al înălţării moralului preoţimii, să se institue cel mai cucernic de *duhovnic tractual* pentruca şi preoţimea să se mărturisească cel puţin odată pe an, iar duhovnicul să ţină evidenţă şi raporteze conferenţei despre cei mărturisiţi.

V.

Asemenea să se înfiinţeze în toate tractele conferenţe pe cercuri, *cercuri preoţeşti* sau conferenţe religioase, cum s'au numit (Rev. teol. Nr. 8, 909) de câte 4—5 preoţi, potrivit împărţiţi după situaţia tractului şi poziţia comunelor. Aceste cercuri preoţeşti să se întrunească cel puţin de 3 ori pe an în diferite comune ale cercului, cam a treia zi de sărbătorile mari ori când sunt 2 sărbători lângă olaltă. Programul le-ar fi: 1. Slujba în sobor pentru mai marea edificare a poporului. 2. Predică ocazională asupra unui moment religios potrivit. 3. Conferenţă poporală asupra unui subiect dictat de trebuinţele locale. Cu astfel de prilejuri se vor ţineà *conferenţe pastorale* intime, cu menirea, ca prin împreunarea forţelor să ne ajutăm reciproc în lupta cu greutăţile activităţii pastorale şi în aceiaş vreme să se cimenteze tot mai mult între noi pretinia şi colegialitatea — chestii aproape necunoscute la noi, — şi nu numai între preoţi ci şi între preotese, cari încă pot fi angajate cu bun folos pentru opera de educaţie.

Fiecare cerc îşi are secretarul său (dacă nu şi un preşedinte), care va purtà grijă deosebită de toate şi va conduce lucrările ce se cer. Va îngrijì de programul fiecărei întruniri, pe care îl va comunicà din vreme oficiului protopopesc, ca dacă numai poate, să ia parte. Scrie protocol despre conferenţa pastorală la care se alătură predica şi conferenţa poporală şi ia note despre întreg decursul întrunirei.

La sfârşitul fiecărui an solar fiecare preot va pune la îndemână acestui secretar un raport amănunţit despre activitatea în toate direcţiile, cu rezultatele ajunse şi cu greutăţile întimpinate. In acest raport se vor scoate la iveală rezultatele şi influinţa, ce a putut observà la credincioşii săi după fiecare întrunire a cercului în parohia sa. La raportul acesta se adud *în scris* toate predicile, disertaţiile, prelegerile ori discursurile ţinute cu ori-ce prilej, ori dacă n'au fost scrise cel puţin schiţele acelora să se alăture. Din aceste rapoarte secretarul pregăteşte *unul singur*, însoţit de reflexiunile sale, la care se alătură de altfel celelalte rapoarte şi le transpune apoi, cel puţin cu o lună înainte de ţinerea conferenţei, comisiei de 3, care va îngrijì de un raport general despre activitatea preoţimei, pe care raport protopopul îl completează cu datele statistice despre stările din tract. In acel raport general să nu se retacă meritele unuia, nici scăderile altuia, căci numai aşa se stârneşte indemn şi îndreptare; iară protopopul în vizitaţiile canonice va controlà cele cuprinse în rapoarte.

VI.

In sfârşit pentru a se creà o unitate de vederi şi a se introduce o muncă unitară şi sistematică în toate tractele Arhidiecezei (dacă nu şi a mitropoliei întregi), să se introducă *conferenţele generale* din 3 în 3 ani, alcătuite din protopopi cu câte 2 preoţi, delegaţi ai tractelor (Nr. 11—12 Cronic. bis.) sub conducerea unui delegat consistorial şi cu participarea corpului profesoral din secţia teologică a seminarului.

Am expus aci o seamă de păreri anume pentru ca să provoc şi altele, iar prin aceasta să contribuim la o cât mai norocoasă deslegare a chestiei reorganizării conferenţelor preoţeşti, pe care P. V. nostru Consistor şi-a făcut-o obiect de studiu şi va da încurând o *instrucţiune* nouă în cauză.

P. Moruşca.

IACOB ŞI ESAU.

Cetind sfânta Scriptură am fost izbit de deosebirea binecuvântărilor, pe cari patriarhul Isaac le dete celor doi fii ai săi, Iacob şi Esau. Eu cred, împreună cu toţi aceia, cari dau credinţă Bibliei, că Isaac în această împrejurare a fost proroc, şi că binecuvântările lui nu i-au fost dictate de imaginaţia sau de dorinţele sale părinteşti.

Eu pot presupune în mod raţional, că cei doi fii ai lui Isaac au figurat cele două ramuri de căpetenie ale Bisericii creştine, cea de Răsărit şi cea de Apus. Eu nu voiesc să-i spun celei din Apus, care a fost întru început *cea întâiu născută* prin întâietatea ce i-s'a acordat şi în urma împrejurărilor, cari au aşezat la ea *vechea Romă*, cea dintâi capitală a imperiului, că ea a cedat dreptul ei de întâia naştere fratelui său, şi că ea astfel este Esau. Eu îi voiu pune numai o dilemă, care aşa mi-se pare, cuprinde un înalt adevăr.

Isaac, binecuvântând pre Iacob, îi zise:

«Dumnezeu să-ţi deà ţie îndestulare de grâu şi de must, din roua cerului şi din grăsimea pământului. Popoarele să-ţi servească ţie, — şi naţiunile să se proştearnă înaintea ta! Blăstămat să fie cel-ce te va blestemà — şi binecuvântat să fie cel-ce te va binecuvântà!» (Geneza c. XXVII v. 28, 29).

Adresându-se apoi cătră Esau, sfântul patriarh îl binecuvântă astfel:

«Eacă departe de grăsimea pământului şi de roua cerului de sus va fi locuinţa ta; şi cu sabia ta vei trăì, şi fratelui tău vei servì. Dară va venì timpul, când făcându-te stăpân, vei lăpădà jugul lui de pe grumazul tău» (Geneză. ibid. 39, 40).

Eu voiu zice acum cătră Biserica romană: Voieşti să fi Iacob sau Esau? Dacă voeşti să fi Iacob, pentru-ce vreai să trăieşti *cu sabia ta?* pentru-ce faceţi din întâiul vostru episcop *un rege,* care, după sfântul Pavel, trebue *să poarte sabia?* pentruce puneţi razimul vostru şi puterea voastră într'un domeniu regesc, în prerogativele regalităţii? Voi nu puteţi să fiţi Iacob şi să fi primit binecuvântarea lui Esau. Voiţi să fiţi Esau? Atunci daţi-vă consimţământul: că a-ţi cedat dreptul vostru de întâia naştere, că nu voiţi să duceţi decât o viaţă de lupte şi de certuri, şi că preferiţi cele timporale faţă de cele spirituale, sabia faţă de binecuvântarea dumnezeească.

Pun deci întrebarea papei şi partizanilor puterii sale timporale, ce voiţi să fiţi? Dacă ziceţi, că sunteţi Iacob, faptele voastre vă osândesc. Dacă ziceţi, că sunteţi Esau, atunci n'aveţi dreptul la cea dintâi binecuvântare a patriarhului, şi'n loc să pretindeţi a stăpânì asupra fratelui vostru din Răsărit, sunteţi datori să'l consideraţi ca pe al vostru întâiu-născut şi pre voi inşivă să vă priviţi de *slujitorul* lui.

Prin urmare, nu există alt mijloc decât: sau să renunţaţi la putere şi sabie, sau la primat.

După A. Macraki.

Trad. de ***Ilie Beleuţă***
catihet.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Biblioteca bunului creştin, publicată de P. S. Sa arhiereul *Nicodem Bacaoanu*, vicarul sfintei mitropolii a Moldovei, a dat la lumină până acum cinci numere, conţinând toate lucruri foarte folositoare. Ele sunt următoarele:

Nr. 1. *Ce să crezi, şi cum să trăeşti?* Ediţia a III. Pretul 30 bani. Pe 15 pagini ale acestei cărticele, în o formulară precisă şi clară, se cuprind punctele mai esenţiale ale credinţii noastre, fără de care nu este mântuire. In cele din urmă 30 pagini se dau regule de morală evanghelică, poveţe cari duc la fericirea cea veşnică pe toţi cei-ce le urmează. Începând cu această broşură «Biblioteca bunului creştin», face pasul cel mai nimerit, pentrucă tractează tocmai lucrurile, noţiunile cele mai însemnate pe cari creştinul e dator a le cunoaşte.

Nr. 2. *Călăuza creştinului la biserică.* Ed. III. Preţul 50 bani. Cuprinde regule, cari învaţă pe credincioşi cum au să se poarte în biserică la slujba sf. liturghii. Cărticica aceasta merită să fie răspândită cât mai mult între popor, căci prin poveţele ce le dă cu privire la purtarea creştinului în biserică, e în măsură să contribue la întărirea şi luminarea religiozităţii şi la înlăturarea multor scăderi şi prejudiţii, cari zădărnicesc influinţa înălţătoare a frumosului nostru cult asupra credincioşilor. E recomandabilă şi pentru mulţi dintre intelectuali, cari la teatru, petreceri şi alte lucruri mai neînsemnate merg mai pregătiţi şi să ştiu purtà mai bine decât în sfânta biserică. Şi poate-că acolo sunt martorii minciunei atât de răspândite a zilei de azi, şi cu toate acestea o ascultă până la sfârşit, iar biserica, ca pe una ce propovăduieşte adevărul, cari în veci va rămâneà, o părăsesc înainte de sfârşitul slujbei, că şi când ea nimic nu ne-ar fi oferit. Cauza acestei anomalii este în parte şi aceia, că nu cunosc rostul slujbei, nu ştiu cum să se poarte în decursul ei, pentrucă pe de-o parte prea puţin ori chiar de loc n'au fost înstruiţi ca să-i cunoască însemnătatea, iar pe de altă parte nici noi credincioşii nu ne prea dăm silinţa de a învăţà lucrurile cele mai bune.

Cetind această broşură, vom învăţà cum trebue să venim şi cum să ne purtăm în biserică. Vom cunoaşte însemnătatea proscomidiei, anaforei şi vom aveà cunoştinţe frumoase cu privire la felul, cum avem să ascultăm rânduiala sf. liturghii. Dacă urmăm învăţăturile cari se află în această cărticică «dela biserică ne vom întoarce acasă cu adevărat mai umiliţi, mai blânzi, mai miloşi, mai împăcaţi cu cugetul nostru, — cu un cuvânt mai buni decât cum am venit».

Nr. 3. *Argatul lui Moş Procopie.* Preţul 50 fileri. Caracterul acestei istorioare, cum zice tălmăcitorul ei în româneşte, este «cald şi plin de vieaţă» şi de aceea s'a şi răspândit la multe popoare. Istorioara se petrece în părţile Ardealului. Moş Procopie are mare nevoie de un servitor harnic, deoarece a ajuns la bătrâneţe şi ai lui s'au dus în lume să-şi vadă de traiu. Din fericire şi găseşte un tinăr cu numele Metodie, care e angajat ca argat, dar în scurtă vreme e privit ca un fiu al casei. El e simplu ser-

vitor, dar e în stare ca să înveţe pe Simion, — băiatul unui vecin — a cetì şi scrie, îi dă poveţe nu numai lui, dar şi părinţilor lui, precum şi altor oameni din sat, astfel că nu după multă vreme fu iubit de toţi. Convorbirile ce le poartă el cu Simion sunt înălţătoare şi dovedesc pe deplin, că Metodie are o inimă foarte nobilă. Cu această inimă nobilă el cucereşte totul. Pe evreul David, care e cu un picior în groapă, îl aduce la o vieaţă plină de nădejde şi astfel îl ridică de pe patul durerilor. Inima evreului îngheţată se preface într'o inimă bună şi lacrimile îl podidesc când vede că un creştin arată atâta dragoste faţă de dânsul. Metodie îi tălmăceşte Biblia, la ceeace evreul începe a crede în Christos şi se miră foarte mult când aude că şi Metodie a fost cândva numai cu numele creştin, dar prin zelul unui nepot de-al său a devenit creştin înflăcărat. Vorbele şi faptele lui Metodie fac adevărate minuni, căci mulţi se întorc la calea cea adevărată de pe drumul pierzării. Lucrul lui aduce rezultate foarte mari şi de ce? Pentrucă deşì e un om simplu, e creştin din creştet până'n tălpi şi tot ce face, face cu ajutorul cuvântului lui Dumnezeu. Şi el, ca simplu servitor, face ca acest cuvânt să pătrundă în inimile oamenilor!!...

Nr. 4. «*Oraşe şi oameni*» Tălmăcire după Gr. Petrow. Preţul 50 fileri. Autorul îşi expune impresiile câştigate în cursul călătoriei sale făcută prin ţările culte ale Europei. După toate cele văzute ajunge la concluziunea, că civilizaţiunea modernă, pe lângă toată înfăţişarea sa externă şi plăcută, nu tinde decât spre câştigarea de averi pe acest pământ, iară sufletul în mijlocul astorfel de preocupaţii rămâne rece, ca un mormânt. Cauza e, că lumea de azi munceşte poate chiar cu mai multă abnegaţie în această vieaţă decât altădată, şi dacă totuşi n'ajunge la liman, aceasta are a se atribuì împrejurării, că şi azi încă munca e privită ca un «blestem al cerului.» Şi nimic nu se va schimbà din starea deplorabilă în care se află omenimea, până-ce nu se va face munca culturală şi civilizătoare în spiritul evangheliei, care cere altruism şi desinteres adevărat, când e vorba de a face ceva pentru binele societăţii. In cazul acesta munca ar aveà un temeiu serios şi va aduce roade omenimii. Dacă însă va fi lipsită de duhul evangheliei, se va asemănà toată osteneala, toată truda, unui om bogat, îmbrăcat în haine luxoase, dar al cărui interior nu corăspunde, ci stă mult mai pe jos decât exteriorul. Se recomandă pentru elevii din liceu şi intelectuali.

Nr. 5. «*Crâşma trează*». Preţul 25 bani. E o prelucrare după cunoscutul scriitor rus Gr. Petrow. E vorba de apostolia săvârşită de preotul Petru Vizelgren în lupta ce-a purtat-o împotriva beuturilor spirtuoase în decursul carierei sale. El e om zelos, preot adevărat ca toţi preoţii, despre care atât de frumos scrie Petrow. E condus de principiul, că păstorul întotdeauna trebue să fie în mijlocul turmei pe care o păstoreşte şi de aceea ***el*** trebue să caute pe fieşte-care membru al ei. Condus de acest principiu, cercetează pe la casele lor pe credincioşii săi, atât în prima parohie Vesterstadt, cât şi în Goteborg, unde şi-a încheiat activitatea, împărţind sfaturi înţelepte. El a înfiinţat aici şi o societate care a luptat cu deplin succes împotriva beţiei şi a găsit fel şi fel de mijloace pentru luminarea poporului. Broşura poate fi cetită cu multă plăcere de ori-cine.

Gh. C.

CRONICĂ BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

La introducerea tinărului, preot I. Manta, în parohia Gurarâului, părintele protopop Dr. Lupaş al Săliştei i-a adresat un cuprinzător *cuvânt*, în care între altele a spus: «Dacă un străbun cu acelaş nume a putut povăţui la sfârşitul veacului al XVIII turma credincioşilor spre păşunea cea bună, luptând cu vitregia vremilor de pe atunci, doresc să mi-se dea acum la începutul veacului al XX-lea fericitul prilej a constatatà, că strănepotul lui din a cincea generaţie poate săvârşì aceiaşi slujbă, poate îndeplinì în mijlocul aceluiaş popor *cu o destoinicie şi însufleţire încincit mai mare misiunea sfântă*, care îmbracă aici haina unei *respectabile tradiţii familiare*». In acest scop îi cere: «alături de rugăciunile necontenite, cu cari vei aveà să te închini la acest sfânt altar, să dai o îngrijire vie şi zeloasă amvonului, silindu-te a-ţi împlinì totdeauna cu sfinţenie şi cu scumpătate datorinţa de propoveduitor *convins* şi însufleţit al Evangheliei lui Chr. Cunoştinţele ce le-ai adunat în atâţia ani de şcoală să cauţi a le preface în bani mărunţi şi să le împărtăşeşti credincioşilor dornici de lumină şi învăţătură».

*

Muzeu şcolar. Direcţiunea Seminarului Andreian a lansat un *apel* către publicul român, în care se adresează mai ales foştilor elevi, să adune harte geografice, tabele istorice, tabele de ştiinţe naturale, aparate de fizică şi aritmetică, colecţiuni de caiete de desemn şi de caligrafie, colecţii de animale, plante, minerale, utenzilii şcolare, apoi ori-ce fel de manuale didactice, cu un cuvânt tot ce priveşte mai ales şcoala poporală şi aranjamentul ei. Acest muzeu şcolar se înfiinţează pe lângă şcoala de aplicaţie cu scopul «de a oferi tinerimei seminariale prilejul de a-şi lărgi şi aprofundà cunoştinţele din studiile pedagogice». Cum cauza bună se poate ajutà şi cu oferte în bani, îndemnăm şi noi pe toţi sprijinitorii instituţiilor noastre culturale să ajute cu ce pot! —

*

Şcoli pierdute. In câteva numere din urmă «Tribuna» se jălueşte amar asupra enormei pierderi alor peste 500 şcoli poporale în abia 3 ani încheiaţi. Prin pierderea acestor şcoli, chiar când numărul lor ar fi exagerat, biserica şi poporul nostru au suferit un dezastru incalculabil. Acelaş ziar, stabilind responsabilităţile pentru această pierdere, pune o parte din vină şi în sarcina corporaţiilor noastre bisericeşti, spunând despre congres şi sinoade că «sunt un simulacru». Pentru-că în reprezentaţiile bisericeşti şi şcolare se găsesc oameni nechiemaţi şi neînţelegători. Din 120 deputaţi mireni, 60 sunt advocaţi. In arhidieceză nu se găseşte un singur învăţător în aceste corporaţii, în diec. Aradului abia 2, iar la Caransebeş 4, tocmai de 10 ori mai puţini decât advocaţii, cari — unii — nu au altă legătură cu *şcoala* decât doar ca şi cu acel mijloc prin care şi-au câştigat o pâne, iară cu *biserica* mulţi au foarte slabe legături sufleteşti. Nu se poate contestà adevărul dureros, că «... configuraţia actuală a sinoadelor noastre e o adevărată calamitate. Cine azistă la şedinţele sinoadelor poate vedeà o grămadă de deputaţi absolut neorientaţi în cele mai multe chestiuni mari, cari se tratează şi în cari şi ei votează, după-ce se uită cum votează cutare vecin sau prietin». Dacă mai adaogăm că cei *orientaţi* din aceste corporaţii sunt aceia, cărora ar trebuì să li-se facă aici un amănunţit *control*, vom aveà schiţate motivele, cari *trebue să ne determine la o straşnică companie de curăţire*, când vom fi chemaţi, respective când va fi chiemat de nou acest popor, a-şi trimite reprezentanţi în corporaţiile bisericeşti! Aceste constatări remân adevărate şi atunci când «Telegraful Rom.» are multă dreptate spunând: «în ultima analiză tot numai *bani* se cer pentru salvarea şcoalelor nostre», dar noi credem, că pe lângă bani se mai cere *inimă, interes şi pricepere*, cari *produc* şi banii, şi de bunăseamă fac mai mult chiar decât aceştia.

*

Candela. Această revistă bisericeascăliterară, care acum intră în anul al XXX-lea al existenţii, şi-a schimbat redactorul pentru partea românească. Retrăgându-se prof. universitar Dr. E. Voiuţchi dela redacţie, iar prof. Dr. Teodor Tarnavschi dela administraţie, Consistorul a numit redactor pe prof. Dr. Vasile Gheorghiu, iar admi-

nistrator pe prof. Dr. Vasile Tarnavschi. Noul redactor face următoarea profesiune: «Voiu aveà pururea în vedere sporirea, lăţirea şi fructificarea ştiinţei teologice, ştiut fiind, că ştiinţa teologică este fundamentul cel mai solid şi îndreptarul cel mai sigur pentru o vieaţă adevărat preoţească şi pentru o activitate pastorală binecuvântată. (Avis celor dela «Revista Preoţilor»). In acest scop îmi voiu da şi eu silinţa — potrivit tradiţiunilor de până acum ale «Candelei» — ca să-i deschid păstorului de suflete toate tezaurele ştiinţei teologice, expunând, lămurind şi intemeind mai ales astfel de partii, cari se rapoartă la păstorirea sufletească. Tot aşa voiu tinde să-i înviosez spiritul şi încălzesc inima celui ce ar fi obosit în meditaţiunile sale sau ar fi pierdut ceva din căldura zelului său, oferindu-i material corespunzător spiritual. In acelaş timp voiu căutà după putinţă să-i uşurez preotului sarcina grea de pe căile sale ostenitoare, dându-i răspunsuri bine întemeiate în chestiunile mai grele şi mai încurcate. Dară nu voiu evità nici de a aduce la cunoştinţa publicului mare faptele demne de laudă ale singuraticilor membrii ai clerului nostru. In fine vom îngriji ca modesta lumină a «Candelei» noastre să poată străbate cât de mult şi la păturile mai largi ale poporului nostru, arătându-i care este adevărata religiositate şi moralitate şi încălzindu-l pentru-ca să-şi împlinească cu dragă inimă datorinţele către Dumnezeu şi oameni, către biserică şi stat».

Cunoaştem deosebita valoare stiinţifică pe care o reprezintă «Candela», iar în programul de mai sus ea promite să îmbrăţişeze de aici înainte şi chestiile de vieaţă bisericească, făcându-se întru toate folositoare preoţimii.

*

Cel mai potrivit răspuns ni-l'a dat „Revista Preoţilor" prin aceea, că în ultimul număr a întrodus unele îmbunătăţiri (ca rubrica „Pastorale"), ceeace serveşte ca dovadă, că îndemnurile noastre, ori cât s'a tulburat pentru ele, i-au fost *de lipsă şi de folos*. Dacă ar fi procedat astfel dela început, ar fi lucrat înţelepţeşte şi nu s'ar fi compromis, publicând şirele unui preot (?!) uitat de sine, care tot cuprinsul *chestiunilor de credinţă, morală, pastorală* etc. din revista noastră, îl numeşte *„secături teoretice"*. Se poate să fi ajuns un *preot* de al nostru într'un asemenea hal sufletesc?! Au fost la loc asemenea cuvinte, cari dovedesc o regretabilă inconştienţă, într'o revistă care se numeşte a „preoţilor"?

Când acea revistă va merge pe calea cea bună, poate fi sigură de consentimentul nostru, căci noi am fost paremi-se singurii, cari i-am bineventat apariţia. Dar, dacă într'un an de zile n'a dat ceeace trebuià să deà, eram datori să-i atragem atenţia asupra scăderilor. Pentru interesele preoţimii şi ale bisericii noastre „militează" şi lucrează în mod *positiv* numai acea revistă, care-i dă hrana sufletească în stare să-i înalţe nivelul spiritual şi moral.

De-ocamdată atât.

Tipicul cultului religios.

Cazuri liturgice, date şi indigitări tipiconale pe luna lui Februarie şi Martie.

Sâmbătă în 12 Februarie la vecernie. „Doamne strigat-am" cu 10 stihiri, 6 din octoih, 4 din Triod, „mărire" „Când se vor pune scaunele" din Triod, „şi acum" dogmatica glasului de rînd. Vohod, „Lumină lină" ectenia „să zicem toţi" „învredniceşte-ne Doamne" ectenia celor 6 cereri, stihoavna cu „mărire". „Vai mie înegritule suflete", din Triod, „şi acum" dogmatica stihoavnei glasului 8. „Acum slobozeşte" şi după „Tatăl nostru" troparele, a învierii dela glasul de rînd „Mărire — şi acum" al Născătoarei.

Duminecă în 13 Februarie. Dumineca lăsatului de carne, Evanghelia, dela Matei „Zis-a Domnul, când va venì fiul omului" glas 3 vosc. 3. La utrenie. După „Dumnezeu este Domnul" troparul glasului de rînd de 2 ori, „mărire — şi acum" al Născătoarei dela acelaş glas. Cele 2 serii de sedelne cu ectenie mică, Polileul cu psalm 136 „La rîul Babilonului" şi troparele învierii. Ipacoiul şi antifoanele glasului de rînd, Voscreasna a 3-a şi după psalm 50 stihirile de pocăinţă şi catavasiile Triodului. La

peasna 3, sedelnele Triodului cu „mărire şi acum", la peasna 6 condacul şi icosul Triodului. Sfetilna învierii, „mărire" sfetilna Triodului „şi acum" sfetilna Născătoarei de Dumnezeu tot din Triod. La hvalite să pun 5 stihiri din octoih a glasului de rînd şi 3 stihiri din Triod. „Mărire" „Să ne curăţim mai nainte pe noi fraţilor" „şi acum', „Preabinecuvîntată eşti" şi doxologia cea mare.

Sâmbătă în 19 Februarie la vecernie. După binecuvîntare, să ceteşte psalmul de seara şi să zice ectenia cea mare de începere. La „Doamne strigatam" să cîntă 10 stihiri şi anume 6 din octoih a glasului de rând (glas 4) şi 4 stihiri din Triod. „Mărire" „şezut-a Adam în preajma raiului" „şi acum" dogmatica glasului de rând. „După vohod „Lumină lină" şi prohimenul de Sâmbătă seara. După Ectenia „să zicem toţi" să ceteşte imnul de seara „Învredniceşte-ne Doamne". După al 2-lea voslglas al ecteniei celor 6 cereri, să cântă stihoavna glasului de rând din octoih cu „Mărire" „Scosus-a Adam din raiu" pe glas 6, „şi acum" bogorodicina acestui glas din octoih. „Acum Slobozeşte" „Sfinte Dumnezeule" şi după „Tatăl nostru" troparul învierii „mărire — şi acum" bogorodicina lui.

Duminecă în 20 Februarie. Dumineca lăsatului de brânză, Evangelia dela Matei: „Zis-a Domnul, de veţi ertà oamenilor greşelile lor" glas 4 vos. 4. La utrenie. După ectenia cea mare de începere „Dumnezeu este Domnul" pe melodia troparului glasului 4 de 4 ori. Însuşi troparul glasului 4 de 2 ori „mărire — şi acum" bogorodicina lui. După sedelnele octoihului, să cântă Polileul cu psalmul 136 „La rîul Babilonului" şi troparele învierii „Soborul îngeresc s'a mirat". După ectenia mică urmează ipacoiul şi antifoanele glasului de rând voscreasna 4. „Învierea lui Hristos" şi psalm 50. După stihirile de pocăinţă urmează catavasiile Triodului, cu sedelnele Triodului la peasna 3, şi condacul şi icosul Triodului la peasna a 6-a. După catavasii să cântă sfetilna învierii, „mărire" sfetilna Triodului „şi acum" sfetilna Născătoarei de Dumnezeu tot din Triod. La hvalite cântăm 5 stihiri din octoih şi 3 din Triod „mărire" „Sosit-a vremea, începătura luptelor, celor duhovniceşti", din Triod, „şi acum" „Preabinecuvântată eşti" şi doxologia cea mare.

Sâmbătă în 26 Februarie la vecernie. La „Doamne strigat-am" să pun 10 stihiri, 6 din octoih ale glasului 5 şi 4 din Triod pe glas 6. „Mărire" „strălucit'au darul Adevărului" pe glas 2 din Triod„ „şi acum" dogmatica glasului 5 din octoih. După Vohod „Lumină lină" prohimenul de sâmbătă seara şi ectenia „să zicem toţi". După vosglas să ceteşte «Învredniceşte-ne Doamne" şi preotul zice ectenia celor şeasă cereri. După al 2-lea vosglas strana cântă stihoavna octoihului cu «mărire» «Ceice au trecut din necredinţă întru bunacredinţă» din Triod şi «şi acum» dogmatica stihoavnei glasului 2 din octoih. „Acum slobozeşte" Tatăl nostru şi după vosglas, troparul învierii, «mărire» troparul Triodului «Prea Curatului Tău chip ne închinăm Bunule» »şi acum» a Născătoarei dela glas 2 «Toate tainele Tale» din octoih şi încheiere.

Duminecă în 27 Februarie 1-a duminecă din post glas 5 v. 5 la utrenie. La «Dumnezeu e Domnul» troparele în aceiaşi ordine ca la sfîrşitul vecerniei de sâmbătă seara, cu deosebirea că al învierii să cântă de 2 ori.

După ectenie mică sedelnele octoihului a glasului de rând şi troparele învierii «soborul îngeresc». Ectenie mică şi ipacoiul şi antifoanele glasului de rând. Evangelia utreniei a 5-a «Învierea lui Hristos» psalm 50 şi stihirile pocăinţei. După ectenia «Mântueşte Dumnezeule» să cântă catavasiile Triodului. La peasna a 3-a după ectenie mică să cântă sedelnele Triodului pe glas 1. «Dumnezeescul Tău chip în icoană însemnându-l» „mărire", „Cu chipurile prorocilor; Cu feţele apostolilor", „şi acum" »Celorce cu dragoste cinstesc sfânta icoana Ta Preacurată", iar la peasna 6-a condacul şi icosul Triodului. Pesnei a 9-a îi premerge «măreşte suflete al meu — ceiace eşti mai cinstită». Ectenie mică, sfetilna învierii „mărire" sfetilna Triodului „şi acum" sfetilna Născătoarei din Triod: „Sabiile vrăşmaşului eres — acum au lipsit". La hvalite 5

stihiri din octoih, a glasului 5 şi 3 stihiri din Triod „Mărire — Moisă în vremea postului a luat legea şi pe popor l'a tras la sine» din Triod pe glas 6, „şi acum — Prea binecuvântată eşti“ pe melodia troparului glasului 5 şi doxologia cea mare tot pe aciasta melodie.

Sâmbătă în 5 Martie la vecernie: După binecuvântare şi după psalmul de seara preotul zice ectenia cea mare de începere. După vosglasul acestei ectenii şi după catisma prescrisă „Doamne strigat-am“ pe glas 6 cu 6 stihiri din octoih şi 4 stihiri din Triod. „Mărire“ — „Cuvioase, de trei ori fericite, Prea sfinte Părinte“ din Triod pe glas 6, „şi acum“ — dogmatica acestui glas din octoih. După Vohod „Lumină lină“ prohimenul obicinuit, ectenia „Să zicem toţi“ „Învredniceştene Doamne“ ectenia celor 6 cereri şi stihoavna octoihului cu „mărire — Limba cea deşteaptată spre învăţătură“ pe glas 8 din Triod „şi acum“ — dogmatica stihoavnei glasului 8 din octoih. „Acum slobozeşte — „Tatăl nostru“ şi după vosglas, troparul învierii „mărire“ — troparul Triodului «Luminătoriule al dreptei credinţe» «şi acum» troparul Născătoarei dela glasul lui „mărire“. Încheiere ca de obicei.

Duminecă în 6 Martie dumineca a 2-a din post, SS 42 de Mucenici glas 6 v. 6. La utrenie. „La Dumnezeu este Domnul“ troparul învierii de 2 ori şi celelalte tropare cu cari s'a încheiat vecernia de sâmbătă seara. După ectenie mică urmează cele 2 serii de sedelne ale glasului de rând din octoich, între cari de asemenea să face ectenie mică. După a 2-a serie de sedelne imediat troparele învierii „soborul îngeresc“. După ectenie mică să ceteşte ipacoiul şi să cântă antifoanele glasului de rând din octoih. Evangelia utreniei a 6-a „Învierea lui Hristos“ psalm 50 şi stihirile pocăinţei. Ectenia „mântueşte Dumnezeule“ după a cărei vosglas urmează catavasiile „Bunei vestiri“ „Deschidevoi gura mea“. La peasna a 3-a Condacul „acum s'a arătat vremea cea de lucrare“ şi sedelnele din Triod iar la peasna a 6-a condacul şi icosul Sfântului din Triod. După peasna a 8-a „măreşte suflete al meu — ceia ce eşti mai cinstită“. Pesnei 9 îi urmează ectenie mică şi sfetilna învierii „mărire sfetilna Triodului şi acum“ — sfetilna Născătoarei tot din Triod. La hvalite să pun 5 stihiri din octoih a glasului de rând şi 3 stihiri, a Triodului „Mărire“ — „Celor ce umblă în întunerecul păcatelor, ai răsărit Lumină Hristoase în vremea postului“ din Triod „şi acum“ — „Preabinecuvântată eşti“ pe melodia troparului glasului 6 şi doxologia cea mare tot pe aciasta melodie.

Marţi în 8 Martie la vecernie: După binecuvântarea preotului, strana zice „veniţi să ne închinăm“ de trei ori şi ceteşte psalmul de seara. Urmează ectenia cea mare de începere şi catisma de rând. După ectenie mică dela preot strana cântă „Doamne» strigat-am“ cu stihirile pe 6), trei ale Triodului şi trei ale mineiului a SS-lor Mucenici. „Mărire — Răbdând ceşte deaicea viteje̦şte“ „şi acum — Trecut-a umbra legii şi darul a venit“ din mineiu. După Vohod „Lumină lină“ prohimenul şi paremia Triodului împreună cu cele trei paremii ale Mucenicilor din mineiu. Imediat după paremii, fără ectenia „să zicem toţi“ urmează „Învredniceştene Doamne“ şi ectenia celor 6 cereri cu stihoavna Triodului cu „mărire — În glasuri de cântări să lăudăm credincioşii“ şi „şi acum — Născătoare de Dumnezeu, tu eşti viţa cea adevărată“ din mineiu. Ectenia „milueşte-ne pre noi Dumnezeule“. După acestea urmează rugăciunea „Împărate ceresc“ şi cea a Sfântului Efrem Sirul „Doamne şi stăpânul vieţii mele“ din ciaslov. „Sfinte Dumnezeule“ „Tatăl nostru“ „Doamne milueştene“ şi rugăciunea „Prea Sfântă Treime, Stăpânie de o fiinţă, Împărăţie nedespărţită, ceia-ce eşti pricina tuturor bunătăţilor“ (caut-o luni în I-a săptămână a postului la vecernie) „Fie numele Domnului“ de 3 ori psalm. 33 şi „cade-să cu adevărat a-te ferici pe tine Născătoare de Dumnezeu, cea pururea fericită şi cu totul fără prihană şi maica Dumnezeului nostru„ şi otpustul.

Cantor.